

sårade lår, så att han ej kunde bibehålla sitt försprång. När hundarne kommo honom nära, löpte han åt en enstaka klippa, stannade der och med henne till ryggsvärn gjorde han venster om mot hundarne.

Vi jägare hade följt efter så fort vi förmådde och hörde under tiden Buscars skarpa skallande: så länge ett ljud hördes, visste vi, att hjorten fortfarande gjorde stånd. När vi kommo nära, gjorde han ett utfall med sina horn, befrjade sig från hundarne och rusade utför slutningen i tydlig åsigt att gå ut i strömmen, hvilket, såsom man vet, är hjortarnes sista räddningsförsök. Han hade dock ej sprunget mer än omkring handräfemtio alnar förrän Buscar var vid hans sida, hoppade upp och högg ett kraftigt tag i hans strupe, under det äfven Bran anföll och högg fast i hans ena bakben, hvilket hade till följd att alla tre hals öfver hufvud tunlade utför slutningen. När hjorten föll omkull, hade hundarne släppt sina tag, men innan han fick tid att resa sig anyo hade hundarne åter rusat an och Bran huggit sig fast i bakbenet. Buscar hade ej kunnat komma åt strupen, emedan hjorten hotfullt vände sina horn efter alla hans rörelser. Så långt hade det vilda uppträdet fortgått, när jag kom fram, gaf hjorten en kula i skallen och ändade kampen.

För i tiden var det vanligt, att den jägare, som först kom fram, när hundarne ståt hjort, rusade på honom, fattade tag med venstra handen i hans horn och gaf honom nädestöten med jagtkniven, som hölls i den högra. Det var ett företag förenadt med icke ringa våda, ty så rädd hjorten annars är — han spritter till när en fogel flyger upp — så avslutsam är han mot hvarje hende, när han omsider blir tvungen att göra stånd. Vid Braham Castle finnes en större tåla, som återgiver ett uppträde af detta slag, då en af Skotlands kungar räddades från döden genom en medlem af Seatorhska ätten. Man ser der hjorten färdig att ränna sina horn i den på marken liggande konungens kropp, när på samma gång en man stöter dolken i den förres hjerta. Nu är seden den, att hjortjägaren affärdar djuret med en kula, men skulle det bära så till, att han ej har någon studsare med sig, så får han på gammaldags vis använda jagtkniven till nädestöten. Så var 1865 händelsen med en skogsvaktare i norra Skotland. Han hade sprunget om sin husbonde, som var beväpnad med studsare; sjelf hade han intet gevär. Då han ej såg till sin herre, plumsade han ned i strömmen der hjorten stod, kringhvarf af hundarne, fattade i hans horn, tryckte ned hans hufvud och stötte sin knif i hans hjerta. Den skogsvaktare, som utförde denna bragd, var samme man, som egde den gamla färhunden "Wag", hvilken visade sig så utmärkt som hjorthund. Mannen sjelf undgick ej dugliga skramor och hunden, som äfven denna gång visade ovanlig

daglighet, hade blifvit så illa tilltygad af hjorten, att han dog få dagar efter denna händelse.

Atervändande till min egen jagt vill jag tillägga, att den sista hjorten verkligen var så vacker, som vi på afstånd tyckt honom vara. H. som var en kunnare i silka ting sade: "det är en fullvärdig hjort, herre, med en välskapad krona!"

Sådan var min första dag i "Mar Forest." Jag var sedan under min vistelse på stället med om ett par klappjagter och några dagar roade jag mig med krypskytte ute på de nakna hedarne. Jag sköt visserligen flera hjortar, men hade ej lyckan att falla någon af "dalens stoherrar"; och det är endast dessa, hvilka bära sådana kronor, som dem jag hade tillfälle att beundra på matsalens väggar.

Med min värds värvilliga tillåtelse tog jag "den välskapade hjortkronan" med mig och lät hänga upp den öfver spjelseln i mitt arbetsrum. Ofta har jag, sittande i min lämnstol framför brasan och njtande af tobakspipans behag, genom rökvirvarne betraktat dessa horn och tänkt på min dag i "Mar Forest." Den dagen ligger nu långt nog tillbaka i tiden och sedan dess har jag i fjerran belägna länder lagt bösan till ögat många gånger och med olika mål för mitt lod, men har aldrig fått anledning att ändra min gamla åsigt, nämligen den, att krypskytte på hjort (deerstalking) är den mest lifvande af alla slags jagter, liksom ock att "Mar Forest" är en af de bästa bland "de sälla jagtmarkerna" i denna världen.

Småplock ur min Jagtjournal 1866.

Redan länge har jag byst den önskan, att de vilda djurarter, som äro att räkna till de nyttiga, skulle finna trefnad i min hemtrakt och blifva så spaka som möjligt. Det är icke blott jägarens intresse, som här talar, utan snarare sinnet för den lefvande naturen, ty jägaren kan nog i alla fall komma åt sitt vilddrad. Men behaget af en rikare tillgång å vildt ökas i samma mån, som djuren, så att säga, förtroligt och utan rädsela närma sig människun. Djurverlden skänker oss nöje ej blott vid jagterna; tvifvelsutan gläder det enhvar, som har tillfälle dertill, att äfven utan någon tanke på följande se djurens lifsfyttningar och se dem njuta af sin tillvaro.

Anlagen för sådant förtroligt närmande äro, som man vet, mycket olika hos olika djurarter. Eget nog, är den annars mycket rädda haren temligen fallen för att under vissa förhållanden visa sig rätt orädd. Så gästades förliden vinter min trädgård af herrar. Såsom bekant är, blif det starka snöfall i februari och mars; äfven i min ort, södra delen af

Södermanland, låg snön fullt en aln djup, och följden blef den, att hararne fingo ondt om föda. Om de nu kände mina fromma önskingar eller om de hade reda på det skydd, som nya jagstadsjan lemnar dem, vill jag låta vara osägd; allmog, i midten af mars började de besöka min trädgård och voro der så trygga, att de ej skygade för folket, som arbetade der och som stundom blef i tillfälle att kasta snöbollar på dem. Ja, de gjorde sig så säkra, att de gingo ända fram till hundgården, hvilken blott genom en tegelstensmur är skild från trädgården.

Spåren utvisade, att dessa gäster voro fyra till antalet. Nu torde någon fråga: gjorde de då ingen skada? Jo, jo men, gjorde de det! I en hösten 1865 anlagd trädgård hade jag utsatt äpple- och päronträd, hvilka voro två och en half till tre alnar höga, och på fjungotre af de senare hade hararne afskalat all den bark, som ej var skyddad af snön, och de hade gjort sin sak så väl, att loken en barksmula fans kvar på snön. De hade ock gjort försök att smaka på de andra fruktträden, men ej funnit behag i dem. Deremot hade de med god smak hållit sig till en del unga, till omplantering nedgrädda pilar, af flera arter.

Trädgårdsmästaren, som ej delade min välvilja för de oöjunda gästerna, frågade mig till råds om utvägen att bli dem qvitt. Ihågkommande Riksrådet C. G. Tessins ord*) "vill man behålla sina gäster måste man pläga dem", tilllade jag, att några lass asprenar skulle utläggas i hararnes stråkväg till trädgården, och sedan detta blifvit verkställt höllo hararne sig endast till den åt dem utlagda födan och lemnade fruktträden i fred.

Oaktadt hararne sålunda förstodo min mening, tycktes det, som de redan gjort nog förtret, och man skulle kunna anse denna händelse såsom ett liett bevis för riktigheten af gamla jagstadsjans åsigt, att haven vore skadedjur och ej borde fridlysas. I förevarande fall blef dock ingen anledning att anklaga hararne, ty af alla de barkade päronträden var det ej mer än ett enda, som dog ut. När våren kom, lät jag afskära de skalade trädens kronor, och nya skott utstogo då på de mer än en aln höga, af snön förut skyddade stammarne. På grund af denna ertarenhet synes det mig vara en god utväg för dem, som både vill skydda sina fruktträd och sina harar, att utlägga aspvirke, ifall hararne under nödens tid visa fallenhet att göra besök i trädgårdarna.

En afton i slutet af april, då jag efter vintrens hvilva begaf mig ut på morkulljagt, bemärkte jag under färdan till stället en fogel af ovanligt utseende, som satt i toppen af en ungefar tjugo alnar hög gran. Jag steg af vägnen och närmade mig den obekante, för att taga honom i noggrannare

*) Se Tidskriftens 3-dje årgång, sidan 17.

skärskådande. Till min förvåning fann jag honom vara en horsgök eller enkel beckasin. För ornitologerne är det icke obekant, att enkla beckasinen någon gång under parnings-tiden sätter sig i träd, men mycket sällan är det utan tvifvel och för egen del hade jag ej förr än förenämnda gång haft tillfälle att göra samma iakttagelse.

Första svanan bemärktes vid Claestorp den 29 april, ehuru snö, som fallit natten förut, qvarlåg ännu vid middagstiden och termometern visade endast 1 grad blidt.

Ännu den 10 maj sågs björktrasten eller snöskatan i flock. De voro mer än tvåhundra tillsammans.

För den 22 maj har jag i min jagtdjournal antecknat följande meddelanden af Herr Iv. Iverus vid Forssa bruk.

Den 9 sistlidne april, middagstiden, sköt Herr I. uti en liten sjö som ligger emellan järn- och pappersbruket vid nämnda gård, en Alfogel, (hane). Fogeln visade sig ej rädd för människor och bekymrade sig ej om bullrandet vid bruket. Såsom bekant är, häckar denna hafsfogel visserligen vid söt-vatten, men endast i landets nordligaste delar. Från närmaste hafsvik, Bråviken, är till Forssa ungefar tre och en half mils afstånd i rak linie.

Herr I. har ock, vid Klotens bruk i Ramsbergs socken, skjuttit en annan nordlig hafsfogel, nämligen Speessjertade Labben. Exemplaret fälles på eftersommaren 1863 och uppsändes till Vetenskaps-Akademien's samlingar.

Att en orre den 23 maj, klockan nio förmiddagen, slog sitt morgonspel i min park, omkring tvåhundra alnar från boningshuset, nämner jag endast såsom stöd för den satsen, att äfven de mera vilda foglarna bortläggas en god del af sin skygghet, om de få åtnjuta verklig och ostörd fred.

För den 8 juni har jag antecknat följande:

Tvenne drängar, hemma i Österåkers socken, hvilka vid flera tillfällen märkt, att en råfhona bar föda till sina undan-gömda ungar, hårde, lockade af de för dödade af råf utfrästade premier, flera gånger sökt efter hennes lya.

Nämnda dag varseblefvo de änyo råfhonan, då hon var på återväg med något byte. Genom skrik och förföljelse lyckades de skrämna henne, så att hon släppte det hon bar, hvilket bejans vara en tam höna och en grönköling. Spannigarna efter lyan företogos nu åter, drängarne lyckades hita reda på stället samt framgräfdde fem stycken krya råfvingar. Jag köpte hela sällskapet och sände dem sedan till en bekant, hvilken vidare fortkaffat dem till England. Deras vidare öden äro mig obekanta, men jag förmodar att de till sist bli något obehagliga. Vid lyan lågo lemmingar efter hare samt fjädrar af tjäder, orre och tama höns.

Den 15 juli blef under andningsjagt, i en mindre sjö, en Blåsänd, ettårig hane i sommarträget, skjuten af min Broder. Exemplaret sändes till Vetenskaps-Akademien's Museum.

Från Ottenby har meddelats, att ett dofjör eller hind den 10 oktober framfödt en kalv. Då dofjörstallvarne vanligen i juni och juli komma till verden, är den sena tiden att betrakta såsom ett särdeles märkligt undantag.

För att förstärka stammen af hjortar vid Gripsholm, blefvo sistlidne vår fjorton stycken kalffvar af dofjört infångade vid Ottenby. De uppföddes med konmjölk och bliefvo så tillgifna sin sköterska, att de som tama får följde henne.

Den 26 oktober inträffade vid Kråmbois bruk, att en dufhök tillagnade sig hufvudet af ett får, som nyss blifvit slagadt. Han skulle med sitt byte begifva sig öfver en liten sjö invid bruket, men bördan blef honom för tung, så att han med denna föll, som man säger, pladask i sjön.

Vare sig nu, att han icke kunde eller ville släppa sitt rof, nog af, han gjorde alla möjliga ansträngningar att komma i land med farskallen. Under detta arbete blef han bemärkt af en smed, som undfagnade honom med en hagelsvärm, hvilken helsing hade till följd, att höken släppte farhufvudet och blott tänkte på att genom simmande rädda sig sjelf. Detta gick dock så långsamt, att smeden hann anskaffa en båt och ro fatt på höken samt med ett slag af aran ge honom döds-knäppen.

Den 29 oktober i dagningen bemärkte jag på ett logtak vid gården en skogsdufva, hvilken längre fram på dagen släpade sig till gårdens tama dufvor, ehuru hon, så väl flygande, som sittande, höll sig på vördnadsfullt afstånd från dessa. Hon fortor att stanna qvar och blief mera tilltaggen för hvarje dag, men hade dock ej ännu mod att våga sig på flustret till sina tama anförvänder.

Den 3 november på morgonen blef hon bortlagad af en hög; hon kom åter längre fram på dagen och ansåg sig då böra taga tillflykt till dufslaget, men vågade sig ändock ej längre än på halva flustret. Dagen derpå, sedan höken änyo visat sig, ehuru han snart afågnades medelst ett skott, kom hon sig ändtligen för att, i sällskap med tvenne tama dufvor, gå in i slaget, hvarst hon under flera dagars tid visade sig lika spak, som de öfriga. Jag hoppades nu, att hon skulle ha vant sig vid sitt nya lefnads sätt, men då dufslaget nästa gång öppnades och hon åter kom ut i det fria flög hon bort och har ej sedermera återkommit.

En flock raphöns, nio stycken, som hela hösten hållit sig i närheten af gården, har under oktober flere gånger brukat promenera på gångarne på trädgården och, tidigt på morgnarne, till och med invid boningshuset, för att smaka på den föda, som blifvit utlagd åt duforna. Jag nämmer detta såsom ett exempel på den spakhet, vilda foglar kunna komma till, om man låter dem vara ostörda.

För svalorna, liksom för många andra foglar, har denna sommar varit ogymsam. I följd af den stora fuktigheten ha

svalornas bon ej haft behöflig fasthet. Många bon med mer än halvväxta ungar ha fallit ned. Flera gånger lät jag upplägga ungarne i konstgjorda bon, bredvid de gamla nästernas platser, men det var slut med föräldra-omsorgerna sedan bonen nedtötat.

Claestorp i november 1866.

C. M. L.

P. S.

Ofranstående tillfälliga anteckningar göra ej anspråk på att särdeles fångla läsarens uppmärksamhet. Jag meddelar dem ändock såsom ett förordome för Herrar jägare och naturvänner att offentliggöra sina rön och iakttagelser. I planen för Jägarförbundets Fidskrift ingår att Lemna meteorologer för den naturhistoriska forskningen. Det kan ju hända, att i det småplock, vi samla, ett eller annat korn finnes, som vetenskapen kan göra fruktbärande!

Användning af gräfsvinsfett.

Det är en känd sak, att gräfsvinsister med stor fördel användes till smörjande af skodon och gevärsläs, och att det för sådant ändamål är lämpligare än många andra fettsorter. Då man utan tvivel bör taga vara på detta, liksom på allt annat, som kan nyttigt användas, och då få äro i tillfälle att är från är skaffa sig nytt förråd — helst gräfsvinsfett allt framgent blir mera sällsynt — vill jag meddela en af erfarenheten bepröfvad föreskrift för gräfsvinsistrets rätta behandling och förvarande.

Sedan istret blifvit skilt från köttet, lägges det i en gryta till hälften fylld med vatten, som uppkokas vid lindrig och sakt aeld. Man bör tillse, att elden icke när grytans öfva del, ty då blir fettet vidbrändt.

Under den svaga uppkökningen afskummas fettet och hålles på buteljier, och försättes kokandet till dess allt fett blifvit afskiradt.

I vanlig kammarvärme få nu buteljerna med fettet stå orörda åtta till fjorton dagar, under hvilken tid det finare fettet eller oljan afskiljer sig från det gröfre och blir flytande ofvannå. Man afhäller då denna olja och förvarar henne på flaskor, som korkas väl och dertill, om man vill vara rätt försigtig, öfverbindas med blåsa.

Berednings sättet är sålunda mycket enkelt, men man har dock derigenom fått en animalisk olja af förträffligaste beskaffenhet. Jag har sådan, som förvarats i nio år, utan att hon fjocknat eller härsknat.

Den fina ojan är nära färglös; blir ojan brun, så är det ett tecken att hon blifvit vidbränd.

Det gröfre fettlet eller buteljernas bottensats är utmärkt såsom smörja för jagstöfforna.

Af ett enda gräfsvin får man gevärs smörja för flera tiotal af år och kan ändå ha liet att dela med sig åt yrkesbröder.

En annan användning af denna oja är till gevärs pomada, god att ha, om man vill skydda sina bössor för rost. Hon beredes på följande sätt.

Lika vigtsdelar af gräfsvinsoja och rent, hvitt vax uppvärmas i en porslinsdegel eller, i brist derpå, i en tlekkopp af äkta porslin. När vaxet hunnit smälta, omröres blandningen väl och upphålles sedan på förvaringskärl.

Användandet är lika enkelt. Man doppar en yllelapp i pomadan och ingnider gevärsdelarne dermed, lika väl invändigt, som utvändigt. Ingnidningen bör ske i varmt rum. Så länge denna pomada sitter kvar, det vill säga, så länge hon ej genom handterande blifvit borttött, kunna gevären förvaras i det fuktigaste rum, utan att rosta. Då man vet, huru rost skadar gevären både till utseende och varaktighet, så är det ju en god sak att så lätt kunna skydda dem!

De delar af geväret, som äro infälda i stocken, hvarst pomadans afnötning sålunda ej kommer i fråga, böra en gång för alla väl ingnidas. Man slipper sedan allt besvär med dem.

Är man mycket omsorgsfull om sina gevärf, så kan man ha med sig på jagt en med pomadan inbyrd yllelapp, för att under regnväder ingnida bösspiporna och ge dem ett mot rost skyddande omhölje.

Grönad Jägare.

Utdrag ur ett bref från Lappmarken.

På grund af allt hvad jag före min hitkomst läst och hört om Norrland hade jag i min inbillning ansett denna landsdel såsom ett verkligt Eldorado för jägare. Att jag, när jag så tänkte, endast byggt luftslott på de ungdomliga illusionernas grundval, det skulle verkligheten tyvärr snart ådagalägga. Jag har med bössan på axeln genomvandrat sträckor af ett tjog mil och deröver, men på en sådan vandring i september ej sett mer än ett par tjädrar, några hjerpar samt ett par krickor, några kullar dyk-änder oberäknade. Under oktober och november har framgången ej varit större. På samma trakt der, såsom en insändare i Tidskriften i fjol berättar, stort nederlag gjordes på tjäderfogel, hörde jag i år ej mer än tillsammans kanske tio uppflog. Jag nämner detta,

för att visa huru vexlande tillgången är på vildt. Skulle jag efter min i år samlade erfarenhet bilda mig ett omdöme om tillgången på vildbråd här uppe, så måste jag, åtminstone hvad skogsfogeln beträffar, anse den vara klen. Men detta är ej blott mitt intyg, utan äfven hela befolkningens. Hvar man kommer liggas flakarne nere; man har ej ansett det löna mödan att uppsätta och vitja dem. Frågar man, hvarför folket ej byr sig om att gilla, får man till svar: "det finnes ju ingen fogel i år!" Några få nybyggare ha i september sett en kortare tid. Deremot var tillgången på ripor å fjellen enligt mitt tycke rätt god, åtminstone hvad beträffar dalripan; å fjellripor åter var tillgången liten på de platser, der de annars brukas finnas i mängd. Å hare finnes på flera ställen inom socknen rätt god tillgång; här vid Jockmoek finnes ej så få. Äfven hit förrirar sig elgen någongång. För några år sedan dödades en tjur vid nybygget Klubbudden.

Da jag i min sista uppsats i Tidskriften yttrede⁷⁾, att skottpengarne för räfnungar böra höjas, så vida de personer, som vilja uppsöka sådana, skola finna sin tid och sin möda tillräckligt ersatta, så hade denna åsigt närmast sin tillämpning på det mellersta Sverige och dess förhållanden. Under mitt vistande här har jag funnit premierna vara alldeles tillräckligt höga, för att förmå en hop sysslösa Lapp-folk att springa omkring på fjellen och söka fjellkrackor. Lappen rustar sig till ett sådant företag på helt annat sätt, än en person i mellersta landet skulle göra. Denna skulle taga stång och spade och med våld söka komma i besittning af sitt byte, men ändock rätt ofta komma till korta med sitt förhåfvande. Lappen deremot stoppar i sin "parkasäck" (mapåse) ett eller två slagjern samt ett par mekrokar. I samma säck inläggas äfven ett stycke "kosti" (torkadt renbött), en bit renfett, en mindre påse med sönderstött kaffe och en kaffekanna. Då är han färdig att gifva sig af på upptäcktsresa. Vägen går genom grönskande dalar och öfver ödsliga fjellhedar. Kommer han till en brusande ström, söker han ett vadställe och med tillhjälp af sin "sobbi" (den sju å åtta fot långa stafven) när han lyckligt den motsatta stranden, fastän det forsande vattenet ej sällan står honom upp under armarna. Framkommen till det berg, der han någongång förut sett räfvar eller der han förmodat att sådana finnas, blir hans första åtgärd att söka sig ett tjenligt ställe, för att göra upp eld att dervid koka kaffe. Till bränsle samlas krakris, tipsis eller vild, alltefter fjellets höjd och den deraf beroende tillgången på det ene eller andra slaget. Må, i förbigående anmärkt, läkarna säga om kaffet hvad de vilja; jag vet, att på fjellet gör det godt att få sig en kopp, då man är genomvåt och frusen.

⁷⁾ Se sidan 107, innerstruken årgång.